

SLOVENSKI IN MAKEDONSKI JEZIK V LEKSIKOGRAFSKI PERSPEKTIVI

GJOKO NIKOLOVSKI

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija, gjoko.nikolovski@um.si

Sinopsis Prispevek podaja pregled makedonsko-slovenskih in slovensko-makedonskih slovaropisnih del, ki povezujejo oba slovanska jezika, nato pa predstavi prvi *Makedonsko-slovenski slovar* (Nikolovski, Marič, Vizjak 2019), ki je nastal v okviru projekta *Digitalizacija in dostopnost slovarskih virov*. Ugotovljena je dejanska potreba po slovensko-makedonskem spletnem slovarju, predstavljeno pa je tudi leksikografsko delo pri nastajanju omenjenega slovarja. V prispevku je poudarjeno, da izdelava tovrstnega slovarja mora slediti sodobnim smernicam enojezične in dvojezične leksikografije, ki zajemajo uporabo sodobnih leksikografskih korpusnih pristopov s težnjo po čim večji uporabnosti, razumljivosti in preglednosti slovarskih gesel.

Ključne besede:

slovenščina,
makedonščina,
e-leksikografija,
dvojezični slovar,
leksikografski
koncept

SLOVENE AND MACEDONIAN LANGUAGES IN A LEXICOGRAPHIC PERSPECTIVE

GJOKO NIKOLOVSKI

University of Maribor, Faculty of Arts, Maribor, Slovenia, gjoko.nikolovski@um.si

Abstract This article gives an overview of Macedonian-Slovene and Slovene-Macedonian dictionaries that connect Macedonian and Slovene; then, it presents the first *Macedonian-Slovene dictionary* (Nikolovski, Marič, Vizjak 2019), created within the project *Digitization and Accessibility of Vocabulary Resources*. In perspective, the actual need for a Slovene-Macedonian online dictionary is determined and the lexicographic work on the mentioned dictionary is presented. The paper emphasizes that the production of such a dictionary will have to follow modern guidelines of monolingual and bilingual lexicography, which include the use of modern lexicographic corpus approaches with a tendency to maximize the usability, comprehensibility and transparency of dictionary entries.

Keywords:

Slovene,
Macedonian,
e-lexicography,
bilingual
dictionary,
lexicographic
concept

1 Uvod¹

Slovaropisje je definirano kot znanstvena disciplina, ki se ukvarja z besednim zakladom, v širšem pomenu s sestavljanjem slovarjev in leksikonov (Zgusta 1971: 19; Vidovič Muha 2000: 20–21). Osrednji cilj leksikografije je podajanje odgovorov na vprašanja v zvezi s pomenom besed in njihove funkcije v povedi ter na vprašanja, ki se nanašajo na zbiranje in obdelavo slovarskega gradiva.

Bratanić (1986: 53) navaja, da se bo vsak, ki se ukvarja s tujim jezikom, zagotovo soočil s težavami kontrastivne narave, ki se kažejo na ravni neuskkljenosti ali nezmožnosti neposrednega ujemanja elementov dveh jezikovnih sistemov na kateri koli ravni in na vseh jezikovnih ravninah, najbolj pa je izrazito v leksikalnem in pomenskem smislu. Bratanićin pogled korespondira z Zgustino definicijo dvojezičnega slovarja (Zgusta 1991: 294), ki njegov namen vidi v uskladitvi leksikalnih enot izhodiščnega jezika z leksikalnimi enotami ciljnega jezika, ki so jim leksikalno enakovredne. Iz te definicije izhaja, da je vzpostavitev leksikalne prekrivnosti ključni namen dvojezičnega in večjezičnega slovaropisja, pri čemer je treba poudariti, da v tem primeru ne gre le za jezikovne enote, temveč tudi za njihovo vsebino, ki pa je odvisna od kulturnih specifik izhodiščnega in ciljnega jezika v slovarju (Zgusta 1992; Kunzmann-Muller 2001; Atkins 2002; Landau 2001 idr.). Z drugimi besedami, dvojezični in večjezični slovarji bi morali povezati reprezentativno besedišče dveh jezikov in kultur dveh narodov.

Anita Peti-Stantić (2014: 203) je o slovarju zapisala:

»Danes slovar predstavlja vir, ki je skupaj z ostalimi dostopnimi viri, predvsem elektronskimi korpusi (pisnega in govornega jezika) in podatkovnimi zbirkami, namenjen vsem, ki želijo poizvedeti ali preveriti pomen in slovarske oznake posamezne besede, se naučiti rabe besede, skladišnega ujemanja z drugimi besedami in nekaj o izraznem in frazeološkem potencialu besede. Zato je v današnjem času pri procesu sestavljanja slovarja nujno upoštevati vse dostopne vire, saj je le tako mogoče opazovati različne pomene posamezne besede in primere leksikografskih (pa tudi prevajalskih) ustreznic.«

---

¹ Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine* – vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

V devetdesetih letih prejšnjega stoletja je bila vključitev računalniške tehnologije v oblikovanje in uporabo slovarjev usmerjena predvsem v pretvorbo tiskanih slovarjev v elektronski obliki (npr. slovarji na zgoščenkah), torej ni bilo bistvene razlike med e-slovarjem in tiskanim slovarjem. V novem tisočletju je računalniška tehnologija popolnoma spremenila leksikografijo² in postala ključna v vseh fazah računalniškega leksikografskega postopka, od priprave, zbiranja, obdelave in analize podatkov do predstavitve obdelanih podatkov in analize uporabniške perspektive (Štrkalj Despot, Möhrs 2015: 329–331; Štrkalj Despot, Ostroški Anić 2020: 6).

V povezavi z razvojem e-leksikografije Granger (2012: 1–11) navaja šest ključnih področij v sodobni leksikografiji: (1) korpusna integracija, (2) več podatkov in kakovostnejši podatki, (3) učinkovitost pristopa, (4) prilagodljivost specifičnim potrebam, (5) hibridizacija in (6) uporabniški doprinos. Tovrstni pogled vodi k sinonimnemu pogledu na leksikografijo in e-leksikografijo ter popolnoma logično in pričakovano k zapuščanju tiskanih verzij slovarjev. Tipičen primer za to je eden izmed najbolj znanih slovarjev na svetu, *Oxfordski angleški slovar*, ki se več ne objavlja v tiskani obliki (Granger 2012: 1–11; Dickson 2018).

Razvoj leksikografskih virov v povezavi s tehnologijo je tudi pomemben del državne jezikovne politike, kar je razvidno iz nekdanje *Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko Republike Slovenije* (2014–2018: 37),³ v kateri je bilo izpostavljeno močno pomanjkanje sodobnih večjezičnih virov nasploh. Podpora razvoju e-leksikografije je razvidna tudi v novi *Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko Republike Slovenije* (2021–2025),⁴ v kateri so izpostavljene prednostne naloge, ki so vezane predvsem na jezikovnotehnološko polje ter polje diseminacije jezikovnih virov in tehnologij. V *Resoluciji* poudarjajo, da razvoj informacijskih in komunikacijskih tehnologij v tem tisočletju ustvarja globalizirano okolje, v katerem bi lahko zaradi zaostanka pri tehnološkem razvoju posamezni jeziki postali manj privlačni in konkurenčni ter s tem dolgoročno ogroženi. Da se to ne bi zgodilo, potrebujejo posamezni jeziki čim večjo prisotnost na svetovnem spletu, čim bolj razvite sodobne digitalne vire in čim bolj razvita jezikovnotehnološka orodja (*Resolucija* 2021–2025: 6).

---

² Več o razvoju leksikografije in e-leksikografije pri Caruso (2013: 585–610).

³ *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko* (2014–2018): <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>

⁴ *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko* (2021–2025): <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO123>

V današnjem času globalne in tehnološke povezanosti je dostopnost do informacij v določenem jeziku in povezanost z drugimi jeziki ključnega pomena, zato je oblikovanje spletnih slovarskih priročnikov izjemno pomembno, kar je razvidno iz ogromnega števila spletnih slovarjev in obsežne bibliografije raziskovalnih prispevkov s področja e-leksikografije.⁵

2 Slovenski in makedonski jezik v slovarjih

Slovenščina in makedonščina sta se v preteklosti že pojavljali v dvojezičnih slovarjih manjšega obsega. Prvi *Makedonsko-slovenski slovar* (Novšak 1982) je z današnje perspektive plod zastarele leksikografske prakse in zajema veliko arhaičnega besedja ter ne ponuja reprezentativnega aktualnega novejšega besedišča makedonskega in slovenskega jezika. V primeru naslednjega slovaropisnega dela *Mali makedonsko-slovenski slovar* in *Mali slovensko-makedonski slovar* (Stefanija, Pretnar 1998) gre le za žepni slovarček, ki je namenjen popotnikom. Predzadnje slovaropisno delo je *Slovensko-makedonski slovar* (Skenderović 2012). V primeru vseh treh slovarjev gre za klasične slovarje, ki nimajo novejših izdaj in so dosegljivi le v knjižnicah.

2.1 Prvi spletni *Makedonsko-slovenski slovar* na Termanii

V času od 1. 2. 2018 do 31. 10. 2019 je potekal projekt *Digitalizacija in dostopnost slovarskih virov* pod vodstvom Fakultete za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem ter podjetja Amebis kot partnerja. Namen projekta je bil promovirati slovarske vire, spodbujati njihovo uporabo in pripravo novih slovarjev. V okviru projekta se je pristopilo k izdelavi *Makedonsko-slovenskega slovarja*, ki omogoča jezikovno-kulturno povezovanje Makedoncev in Slovencev. Tako je leta 2019 izšel prvi spletni *Makedonsko-slovenski slovar* (Nikolovski, Marič, Vizjak 2019–), ki obsega 20.000 iztočnic.⁶ Osnovno težavo pri pripravi tega slovarja je predstavljalo dejstvo, da za izhodiščni jezik (makedonščino) v času zasnove ni bilo relevantnega korpusa za korpusno izdelavo makedonskih iztočnic.

⁵ Obsežni sezname spletnih slovarjev in bibliografskih enot s področja e-leksikografije: *OBELEX* (<http://www.owid.de>); Hartmann (2007); prispevki s konferenc elektronske leksikografije v 21. stoletju (*eLex* 2009, 2011, 2013, 2015, 2017, 2019, 2021), ki so namenjene raziskovanju inovativnega razvoja na področju leksikografije in prinašajo interdisciplinarne raziskave strokovnjakov za slovarsko založništvo, korpusno leksikografijo, razvoj programske opreme, jezikovno tehnologijo, učenje in poučevanje jezikov, prevajalske študije ter teoretično in uporabno jezikoslovje; prispevki v okviru konferenc *Euralex* (1983–2021), ki obravnavajo postopke izdelave slovarja, raziskave o uporabi slovarja leksikografijo in jezikovne tehnologije, leksikografijo in korpusno jezikoslovje, dvo- in večjezično leksikografijo, frazeologijo in kolokacije v slovarjih.

⁶ Več o projektu na spletni strani koordinatorja: <https://www.famnit.upr.si/sl/raziskovanje/programi-in-projekti/Digitalizacija>

V nadaljevanju na kratko predstavljamo zgradbo slovarskega sestavka in prikaz posameznih besednih vrst v *Makedonsko-slovenskem slovarju*.

2.1.1 Zgradba slovarskega sestavka v *Makedonsko-slovenskem slovarju*

Najprej je navedena slovarska iztočnica brez naglasnega znamenja, ker imajo v makedonščini dvo- in trizložne besede naglas na prvem zlogu; če je zlogov več, je naglas na tretjem zlogu od konca besede. Temu sledijo slovnični podatki in ustreznica v slovenščini, za njo pa neobvezni sestavini slovarskega sestavka, in sicer zglede rabe ter stalne besedne zveze.

2.1.2 Prikaz posameznih besednih vrst in seznam krajšav v *Makedonsko-slovenskem slovarju*

Besedne vrste so predstavljene z mednarodnimi krajšavami, in sicer skladno z dvojezično slovaropisno tradicijo makedonskega jezika kot izhodiščnega jezika v tem slovarju: *adj.* – pridevnik, *adv.* – prislov, *conj.* – veznik, *f.* – samostalnik ženskega spola, *interj.* – medmet, *ipf.* – nedovršni glagol, *m.* – samostalnik moškega spola, *n.* – samostalnik srednjega spola, *pf.* – dovršni glagol, *prep.* – predlog.

2.1.3 Glagoli

Makedonski glagoli so predstavljeni v 3. osebi ednine sedanjika. Ta oblika s svojim končnim samoglasnikom kaže tudi glasovno skupino *a*, *e* in *i* (*зледа, нее, носи*). Dovršni glagoli so predstavljeni s krajšavo *pf.*, nedovršni pa s krajšavo *ipf.* Dvovidski glagoli so označeni z obema krajšavama *pf./ipf.* V naslednji fazi dela je predvidena nadgradnja s 3. osebo množine sedanjika: *вика викаат, мисли мислат, ткае ткаат*.

2.1.4 Samostalniki

Samostalniki so predstavljeni v osnovni obliki in odvisno od spola označeni s krajšavami: *m.* (moški spol), *f.* (ženski spol), *n.* (srednji spol). Osnovni obliki sledi podatek o množinski obliki, in sicer kadar odstopa od običajne množine z obrazilom *-u*, bodisi da gre za gibljivi samoglasnik, ki v množini odpade (*старец – старци*), za glasovne spremembe (*весник –ци*), za možnosti dvojnih oblik (*ключ –еви/-ови*) ali za izpad glasu. Samostalniki, ki imajo samo množino, so predstavljeni s krajšavo *pl.*, samostalniki, ki imajo samo ednino, pa s krajšavo *sg.* V naslednji fazi dela je

predviden vnos množinske oblike, in sicer ne glede na prisotnost ali odsotnost glasovne spremembe.

2.1.5 Zaimki

Zaimki so predstavljeni v osnovni obliki in označeni s krajšavo *pron.* K obliki moškega spola sta podani obliki ženskega in srednjega spola.

2.1.6 Pridevniki

Pridevniki so predstavljeni z obliko moškega spola in s kratico *adj.* Oblika ženskega spola je podana v primeru glasovnih sprememb (*правилен -лна*). V naslednji fazi slovarskega dela je načrtovana nadgradnja, in sicer bosta ne glede na prisotnost ali odsotnost glasovne spremembe k obliki moškega spola podani obliki ženskega in srednjega spola.

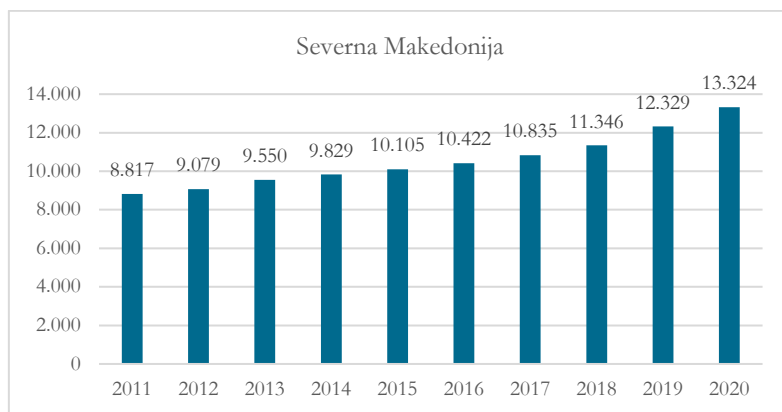
2.1.7 Seznam krajšav v *Makedonsko-slovenskem slovarju*

V slovarju so bile uporabljene naslednje slovnične, terminološke, ekspresivne, časovne in zvrstne krajšave: *acc.* – tožilnik, *adj.* – pridevnik, *adv.* – prislov, *anat.* – anatomija, *arch.* – arhaično, *archaeol.* – arheologija, *archit.* – arhitektura, *astrol.* – astrologija, *astron.* – astronomija, *augm.* – avgmentativ, *biol.* – biologija, *bot.* – botanika, *chem.* – kemija, *dat.* – dajalnik, *dim.* – manjšalnica, *dial.* – narečno, *evol.* – ekologija, *econ.* – ekonomija, *f.* – samostalnik ženskega spola, *fam.* – pogovorno, *fig.* – figurativno, *geog.* – geografija, *hist.* – zgodovina, *imper.* – velelnik, *impers.* – brezosebna raba, *indecl.* – nepregibna beseda, *interj.* – medmet, *ipf.* – nedovršni glagol, *m.* – samostalnik moškega spola, *mod.* – naklonski glagol, *n.* – samostalnik srednjega spola, *part.* – členek, *pl.* – množina, *prep.* – predlog, *pron.* – zaimek, *relig.* – religiozno, *sg.* – ednina, *voc.* – zvalnik, *zool.* – zoologija.

3 Potreba po slovensko-makedonskem spletnem slovarju

Iz kratkega pregleda dvojezičnih leksikografskih del (prim. pogl. 2), ki povezujejo slovenščino in makedonščino, je razvidno, da je v sodobnem času, ko je tehnologija močno vpeta v naše vsakdanje življenje, odsotnost spletne verzije slovensko-makedonskega slovarja moteča. Potreba po tovrstnem slovarju v slovenskem prostoru med drugim temelji tudi na statističnih podatkih o številu makedonskih

državljanov, ki se iz različnih razlogov (služba, študij, privatno življenje ipd.) selijo v Slovenijo in za uspešno integracijo v slovensko družbo potrebujejo jezikovni priročnik oz. slovar, ki bo pripomogel k uspešnejšemu usvajanju in razumevanju slovenskega jezika. Po podatkih Statističnega urada RS se število Makedoncev, ki živijo v Sloveniji, iz leta v leto povečuje, kar je razvidno iz grafa 1.

Graf 1: Prebivalstvo v Sloveniji glede na makedonsko državljanstvo (2011–2020)

Vir: SURS, Podatkovna baza SiStat, tabela: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05E1008S.px/table/tableViewLayout2/?loadedQueryId=5164&timeType=from&timeValue=2011>

Makedonski državljani so leta 2021 med tujimi državljani v Sloveniji zavzeli četrto mesto, kar je razvidno iz preglednice 1. Pred njimi so bili državljani Srbije, Kosova ter Bosne in Hercegovine.

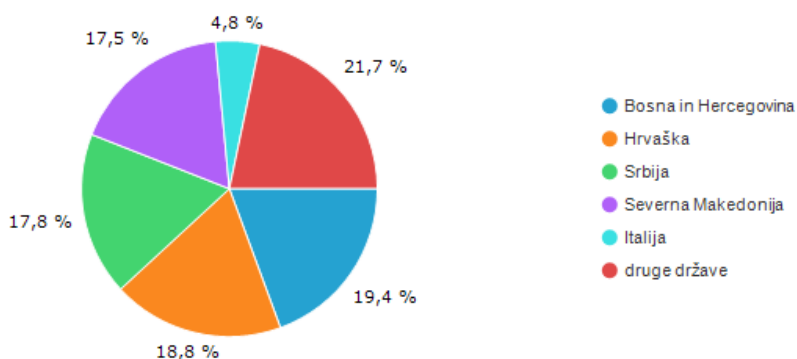
Preglednica 1: Število tujih državljanov v Sloveniji glede na državljanstvo (prvih 10 držav) v letu 2021

Država	Število
Bosna in Hercegovina	79.616
Kosovo	22.386
Srbija	17.257
Severna Makedonija	14.048
Hrvaška	10.234
Ruska federacija	3.519
Bolgarija	3.281
Italija	2.766
Ukrajina	2.397
Kitajska	1.382

Vir: SURS, Podatkovna baza SiStat (<https://pxweb.stat.si:443/SiStatData/sq/5164>)
<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05E1008S.px>)

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je bilo med vsemi študenti terciarnega izobraževanja v študijskem letu 2020/21 približno 7.600 ali nekoliko več kot 9 % mobilnih študentov, tj. študentov s stalnim prebivališčem v tujini. Podobno kot v prejšnjih študijskih letih jih je večina bila iz držav nekdanje Jugoslavije, in sicer 60 %, 28 % iz držav EU, 12 % pa iz drugih držav. Makedonski študenti so s 17,5 % zavzeli peto mesto (prim. graf 2).

Graf 2: Mobilni študenti po državi stalnega bivališča, Slovenija, študijsko leto 2020/21

Vir: SURS: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9537>

Potreba po dvojezičnem slovensko-makedonskem spletnem slovarju, ki bo zapolnil vrzel na področju slovensko-makedonske leksikografije, je zelo očitna. Slovensko-makedonska leksikografija potrebuje spletni slovar, ki bo z opiranjem na zadnje izdaje normativnih priročnikov in virov izhodiščnega in ciljnega jezika beležil stanje sodobne slovenščine in makedonščine ter povezoval izhodiščno slovensko kulturo s ciljno makedonsko kulturo.

4 Perspektive slovensko-makedonskega spletnega slovarja

Naslednji kratkoročni cilj je izdelava prvega *Slovensko-makedonskega spletnega slovarja*, s katerim bo končno zapolnjena dejanska potreba po tovrstnem slovarju na področju slovensko-makedonske leksikografije.

Priprava tovrstnega slovarja bo morala slediti sodobnim smernicam eno- in dvojezične leksikografije,⁷ ki zajemajo uporabo sodobnih leksikografskih korpusnih pristopov s težnjo po čim večji uporabnosti, razumljivosti in preglednosti slovarskih sestavkov. Podporo pri zasnovi spletne oblike dvojezičnih slovarjev najdemo v študijah Müller-Spitzer (2014) in Kosem, Kovács (2017: 179–214), ki kažejo prevlado spletne oblike kot preferenčnega medija za slovarje med uporabniki. Spletna oblika omogoča zanesljive in natančne ter hitre podatke, ki so podani na uporabniku prijazen način in so prosto dostopni (Müller-Spitzer 2014; Arhar Holdt 2015: 136–149).

Realizacija osrednjega cilja bo zajemala dva sklopa aktivnosti, in sicer jezikoslovni in jezikovnotehnološki sklop. Cilj prvega sklopa aktivnosti je oblikovanje leksikografskega koncepta, ki bo zajemal makro- in mikrostrukturo prvega *Slovensko-makedonskega spletne slovarja*, in sicer skladno s slovaropisno tradicijo in prakso slovenskega jezika kot izhodiščnega jezika v slovarju ter sodobnimi pristopi v e-leksikografiji. Pri tem bomo izhajali iz najnovejših slovenskih eno- in dvojezičnih leksikografskih konceptov (npr. Šorli 2012; Gantar 2016; Ledinek 2016: 119–130; Kosem, Bálint Čeh, Gorjanc, Kolláth, Kovács, Krek, Novak Lukanovič, Rudaš 2018) ter primerov dobrih tujih praks v slovanskem in neslovanskem prostoru, zlasti britanskih založb Collins in Oxford, npr. Atkins, Rundell (2008), Béjoint (2010), Granger (2012), Tarp (2012), Kosem, Lew, Müller-Spitzer et al. (2018) idr.

Makrostrukturna raven bo zajemala rešitve v zvezi z: vrsto vključenih iztočnic (enobesedne, večbesedne), vključevanjem črk, kratic in okrajšav kot samostojnih iztočnic, domačim in prevzetim zapisovanjem iztočnic, vključevanjem lastnih imen (osebna, zemljepisna in stvarna), obravnavo homonimije in homografije, razvrstitvijo iztočnic. Na mikrostrukturni ravni bodo zajeti elementi, v katerih so opisane izrazne, pomenske, pragmatične in druge lastnosti leksikalnih enot (prim. Ledinek 2016: 119–130; Kosem, Bálint Čeh, Gorjanc, Kolláth, Kovács, Krek, Novak Lukanovič, Rudaš 2018).

---

⁷ Na področju slovenske dvojezične leksikografije je na tem mestu treba omeniti *Osnutek koncepta novega velikega slovensko-madžarskega slovarja* (Kosem, Bálint Čeh, Gorjanc, Kolláth, Kovács, Krek, Novak Lukanovič, Rudaš 2018), ki opredeljuje vsebino in zgradbo omenjenega slovarja ter z njim povezane slovarske podatkovne baze. Poleg tega koncept okvirno opredeljuje namen in vlogo slovarja ter glavne organizacijske vidike njegove priprave. Veliki slovensko-madžarski slovar je prvi slovar kombinacije slovenščina-tuji jezik, ki vsebuje podatke o sodobnem slovenskem jeziku in je izdelan s pomočjo sodobnih jezikovnotehnoloških metod.

Po Kreku (2003: 45) leksikografski proces zajema definiranje določenih podatkov o izhodiščnem jeziku, med katerimi so predvsem:

- lista možnih slovenskih iztočnic (s podatki o pogostosti pojavljanja),
- podatki o slovenski izgovarjavi,
- osnovni slovnični (oblikoslovni) podatki o slovenski iztočnici,
- pomenska struktura,
- pogosti skladenjski vzorci z udeleženci,
- najpogostejši kolokatorji,
- frazeologija,
- informacije o pragmatiki in
- izbrani slovarski zgledi rabe iztočnice.

Cilj jezikovnotehnološkega sklopa aktivnosti je pridobivanje navedenih podatkov o izhodiščnem jeziku, ki se lahko pridobijo iz: (1) obstoječih slovarjev in drugih jezikovnih priročnikov izhodiščnega jezika ali (2) večje zbirke sodobnih besedil, ki je zbrana po načelih korpusnega jezikoslovja za namene raziskovanja jezika, iz katere je potrebno podatke izluščiti z različnimi korpusnojezikoslovnimi metodami (Krek 2003: 46).

Jezikoslovni in jezikovnotehnološki sklop bosta temelj kakovostnemu leksikografskemu delu pri slovarju, ki predvideva obdelavo prvih 20.000 slovenskih iztočnic in njihovih makedonskih ustrezníc.

Pri pripravi slovarja se bomo opirali na slovenske in makedonske normativne priročnike ter vire (npr. za slov. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, *Slovenski pravopis*, *Gigajda 2.0.*, *Kolokacijski slovar sodobne slovenščine* ipd.; za mak. pa *Официјален дигитален речник на македонскиот јазик*, *Правопис на македонскиот јазик*, *Македонски јазичен портал* idr.).

4.1 Zasnova zgradbe slovarskega sestavka

Najprej bo navedena slovarska iztočnica z naglasnim znamenjem. Temu sledijo slovnični podatki. Nato je makedonska ustreznica, za njo pa neobvezni sestavini slovarskega sestavka, in sicer zgled rabe ter stalne besedne zveze. Besedne vrste bodo predstavljene s slovenskimi krajšavami, in sicer skladno z slovaropisno tradicijo slovenskega jezika kot izhodiščnega jezika v tem slovarju.

4.2 Glagoli

Slovenski glagoli bodo predstavljeni v nedoločniški obliki in s prvo osebo ednine sedanjika. Temu sledi podatek o vidu. Dovoljni glagoli so predstavljeni s kratico *dov.*, nedovoljni pa s kratico *nedov.* Dvovidski glagoli so označeni s kratico *dov./nedov.*

4.3 Samostalniki

Samostalniki bodo predstavljeni v osnovni obliki in z rodilniško obliko. Temu sledi kratica o spolu: *m* (moški spol), *ž* (ženski spol), *s* (srednji spol). Samostalnikom, ki imajo samo množino, je dodana krajšava *mn.*

4.4 Pridevniki

Pridevniki bodo predstavljeni z obliko moškega, ženskega in srednjega spola ter s krajšavo *prid.* Vredno je premisliti o navedbi primerniške oblike pridevnika.

4.5 Zaimki

Zaimki bodo predstavljeni v osnovni obliki z rodilniško obliko (*jàž méne*) ali z oblikama ženskega in srednjega spola (*kákešen -šna -o*), temu pa sledi krajšava *zaim.*

4.6 Opis poteka dela na slovarju

Delo bo potekalo v štirih fazah, ki zajemajo tako jezikoslovne kot jezikovnotehnološke aktivnosti.

4.6.1 Analiza stanja

V okviru analize stanja jezikovnih virov slovenskega in makedonskega jezika je predvidena obravnava: a) slovarjev za jezikovni par slovenščina-makedonščina in makedonščina-slovenščina, b) enojezičnih slovarjev in virov za slovenski jezik, c) enojezičnih slovarjev in virov za makedonski jezik, d) korpusnih virov za slovenski in makedonski jezik, e) ostalih virov in jezikovnotehnoloških dosežkov za slovenski in makedonski jezik, f) študij relevantne leksikografske literature. Namen te faze je ustvariti kakovostno teoretično podlago, ki bo pomagala v naslednjih fazah.

4.6.2 Priprava leksikografskega koncepta in uporabniškega vmesnika

V okviru te faze so predvidene tri aktivnosti, ki se medsebojno povezujejo:

- izdelava leksikografskega koncepta *Slovensko-makedonskega spletnega slovarja*, ki bo definiral makro- in mikrostrukturo *Slovensko-makedonskega spletnega slovarja*;
- vzporedno z izdelavo leksikografskega koncepta in s pripravo vzorčnih gesel se bodo pripravljala navodila za leksikografsko delo, ki se uporabljajo pri izdelavi slovarskih sestavkov, podrobne predstavitve vseh korakov izdelave slovarskih sestavkov, ponazorjenih s konkretnimi primeri in izpostavljenimi potencialnimi problemi ter njihovimi rešitvami;
- izdelava uporabniškega vmesnika.

Za programiranje vmesnika bo zadolženo podjetje Amebis, d. o. o., ki bo na podlagi pripravljenega leksikografskega koncepta pripravilo končno verzijo uporabniškega vmesnika za vnašanje gradiva in podatkov.

Slika 1: Osnutek uporabniškega vmesnika za vnašanje gradiva in podatkov (Amebis, d. o. o.)

Vir: zajem zaslona

4.6.3 Leksikografsko delo

Leksikografsko delo je najobsežnejša faza in bo zajemala naslednje delovne sklope: (1) korpusna obdelava podatkov, (2) izgovarjava in slovnični podatki, (3) pomenska struktura in prevodni ekvivalenti, (4) skladenjski vzorci, kolokatorji, zgledi rabe, (5) ustaljene besedne zveze in frazeološke enote, (6) redakcija in testiranje slovarja.

Pri slovarskem delu bodo uporabljeni pristopi, ki poudarjajo prednostno izdelavo slovarskih sestavkov (tj. najprej za izočnice, ki so za uporabnike bolj relevantne, v našem primeru najfrekventnejših 20.000) in vnaprejšnjo objavo delno izdelanih slovarskih sestavkov. Ta pristop dopolnjuje plastna izdelava slovarskih sestavkov, kar pomeni, da se za vsako iztočnico najprej izdelava osnovni del, torej prevodi pomenov, stalnih besednih zvez, frazemov ter kontrastivno zanimivih kolokacij in zgledov, potem pa se postopoma dodajajo dodatni prevedeni zgledi ali samo slovenski oz. makedonski zgledi (Krek idr. 2013; Gorjanc idr. 2015; Kosem, Bálint Čeh, Gorjanc, Kolláth, Kovács, Krek, Novak Lukanovič, Rudaš 2018). Končni cilj tretje faze je obdelava prvih 20.000 iztočnic, ki bodo kakovostna baza za uporabo ter nadaljnjo nadgradnjo tega spletnega slovarja.

4.6.4 Objava slovarja

Zadnja faza zajema naslednje aktivnosti:

- zaključna recenzija, testiranje slovarja, morebitni popravki,
- objava slovarja,
- redno vzdrževanje slovarja.

5 Sklep

Slovenska in makedonska leksikografija potrebujeta temeljna dvojezična spletna slovarja, ki bosta povezala oba jezika in s tem olajšala delo ter usvajanje obeh jezikov vsem. Oba slovarja bosta z opiranjem na zadnje izdaje normativnih priročnikov izhodiščnega in ciljnega jezika beležila stanje sodobne slovensščine in makedonščine ter povezovala slovensko in makedonsko kulturo. Priprava tovrstnih slovarjev mora slediti sodobnim smernicam eno- in dvojezične leksikografije, ki zajemajo uporabo sodobnih leksikografskih korpusnih pristopov s težnjo po čim večji uporabnosti, razumljivosti in preglednosti slovarskih slovarskih sestavkov.

Literatura

- Špela ARHAR HOLDT, 2015: Uporabniške raziskave za potrebe slovenskega slovaropisja: prvi koraki. *Slovar sodobne slovensščine: problemi in rešitve*. Ur. Vojko Gorjanc, Gantar Polona, Iztok Kosem, Simon Krek. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete UL. 136–149.
- Beryl T. S. ATKINS, 2002: Bilingual dictionaries: past, present and future. *Lexicography and Natural Language Processing. A Festschrift in Honour of B. T. S. Atkins*. Grenoble: EURALEX.

- Beryl T. S. ATKINS, Michael RUNDELL, 2008: *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford: Oxford University Press.
- Henry BÉJOINT, 2010. *The Lexicography of English: from Origins to Present*. Oxford: Oxford University Press.
- Valeria CARUSO, 2013: From e-Lexicography to Electronic Lexicography. A Joint Review. *Lexikos* 23, 585–610.
- Kristina DESPOT, Ana OSTROŠKI ANIĆ, 2020: Pregled razvoja hrvatske e-leksikografije. *Svijet od riječi. Terminološki i leksikografski ogledi*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje. 5–24.
- Andrew DICKSON, 2018: Inside the OED: can the world's biggest dictionary survive the internet? *The Guardian*, 23 February 2018. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://www.theguardian.com/news/2018/feb/23/oxford-english-dictionary-canworlds-biggest-dictionary-survive-internet>
- Mojca ŠORLI, 2012: *Dvojezična korpusna leksikografija: slovenščina v kontrastu: novi izzivi, novi obeti*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko.
- Electronic lexicography in the 21st century (Elex) conferences*. Dostop 6. 12. 2021 na: [https://elex.link/European Association for Lexicography \(Euralex\)](https://elex.link/European Association for Lexicography (Euralex)). Dostop 6. 12. 2021 na: <https://euralex.org/publications/>
- Polona GANTAR, 2016: *Leksikografski opis slovenščine v digitalnem okolju*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Sylviane GRANGER, 2012: Electronic lexicography: From challenge to opportunity. *Electronic Lexicography*. Ur. Sylviane Granger, Magali Paquot. Oxford: Oxford University Press. 1–11.
- Vojko GORJANC, Polona GANTAR, Iztok KOSEM, Simon KREK (ur.), 2015: *Slovar sodobne slovenščine: problemi in rešitve*. (Zbirka Prevodoslovje in uporabno jezikoslovje). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Reinhard K. HARTMANN, 2007: *Bibliography of Lexicography*. Dostop 4. 12. 2021 na: <http://euralex.pbworks.com>
- Iztok KOSEM, Attila KOVÁCS, 2017: Raba jezikovnih virov med učitelji na dvojezičnih šolah v Prekmurju. *Slovenščina 2.0: empirične, aplikativne in interdisciplinarne raziskave* 5/2, 179–214. Dostop 6. 12. 2021 na: http://slovenscina2.0.trojina.si/arhiv/2017/2/Slo2.0_2017_2_08.pdf
- Iztok KOSEM, Robert LEW, Caroline MÜLLER-SPITZER idr., 2018: The image of the monolingual dictionary across Europe. Results of the European survey of dictionary use and culture. *International Journal of Lexicography*, 1–23.
- Iztok KOSEM, Júlia BÁLINT ČEH, Vojko GORJANC, Anna KOLLÁTH, Attila KOVÁCS, Simon KREK, Sonja Novak LUKANOVIČ, Jutka RUDAŠ, 2018: *Osnutek koncepta Velikega slovensko-madžarskega slovarja*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://www.cjvt.si/komass/wp-content/uploads/sites/17/2020/08/Osnutek-koncepta-VSMS-v1-1.pdf>
- Simon KREK, 2003. Sodobna dvojezična leksikografija. *Jezik in slovnost* 48/1, 45–60.
- Simon KREK, Iztok KOSEM, Polona GANTAR, 2013: *Predlog za izdelavo Slovarja sodobnega slovenskega jezika*. Verzija 1.1. Dostop 6. 12. 2021 na: http://sssj.si/datoteke/Predlog_SSSJ_v1.1.pdf
- Barbara KUNZMANN-MULLER, 2001: Dvojezična leksikografija i manji jezici. *Raspave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje* 27, 161–175.
- Sidney I. LANDAU, 2001: *Dictionaries: the art and craft of lexicography*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nina LEDINEK, 2016: Novi Slovar slovenskega knjižnega jezika: temeljna konceptualna izhodišča. *Leksikologija i leksikografija u svetlu savremenih pristupa: zbornik naučnih radova*. Ur. Stana Ristić, Ivana Lazić Konjik, Nenad Ivanović. Beograd: Institut za srpski jezik SANU. 119–130.
- Mobilni študenti po državi stalnega bivališča, Slovenija, študijsko leto 2020/21*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9537>
- Caroline MÜLLER-SPITZER (ur.), 2014: *Using Online Dictionaries*. Berlin, Boston: de Gruyter.
- Gjoko NIKOLOVSKI, Mojca MARIČ, Katja VIZJAK, 2019: *Makedonsko-slovenski slovar*. Kamnik: Amebis.
- France NOVŠAK, 1982: *Makedonsko-slovenski slovar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije. OBELEX. Dostop 6. 12. 2021 na: <http://www.owid.de>

- Prebivalstvo po makedonskem državljanstvu v Sloveniji od 2011 do 2020*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05E1008S.px/table/tableViewLayout2/?loadedQueryId=5164&timeType=from&timeValue=2011>
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko (2014–2018)*. Dostop 6. 12. 2021 na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko (2021–2025)*. Dostop 6. 12. 2021 na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO123>
- Remzo SKENDEROVIĆ, 2012: *Slovensko-makedonski slovar*. Ljubljana: samozal.
- Dragi STEFANIJA, Tone PRETNAR, 1998: *Mal makedonsko-sloveneški rečnik*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovsanske jezike in književnosti.
- Število tujih državljanov v Sloveniji glede na državljanstvo (prvih 10 držav) v letu 2021*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://pxweb.stat.si:443/SiStatData/sq/5164>, <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05E1008S.px>
- Kristina ŠTRKALJ DESPOT, Christine MOEHRS, 2015: Pogled u e-leksikografiju. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje* 41/2, 329–353.
- Kristina ŠTRKALJ DESPOT, Ana OSTROŠKI ANIĆ, 2020: Pregled razvoja hrvatske e-leksikografije. *Svijet od riječi: terminološki i leksikografski ogledi. Zbornik u čast Maji Bratanić*. Ur. Ivana Brač, Ana Ostroški Anić. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje. 5–24.
- Ada VIDOVIĆ MUHA, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje. Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Ada VIDOVIĆ MUHA, 2009: Poskus določitve meril slovarskega pomena. *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika*. Ur. Andrej Perdih. Ljubljana: Založba ZRC SAZU. 27–36.
- Ladislav ZGUSTA, 1971: *Manual of Lexicography*. Prague: Academia, The Hague: Mouton.
- Ladislav ZGUSTA, 1992: The Czech–Chinese Dictionary and the Theory of Lexicography. *International Journal of Lexicography* 5/2, 85–128.

Viri

- Referenčni korpus slovenskega jezika Gigafida 2.0*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://viri.cjvt.si/gigafida/>
- Leksikalna baza za slovenščino*. Dostop 6. 12. 2021 na: <http://ssj.slovenscina.eu/spletni-slovar/leksikalna-baza>
- Slovar sopomenk sodobne slovenščine*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://viri.cjvt.si/sopomenk/slv/>
- Kolokacijski slovar sodobne slovenščine*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://viri.cjvt.si/kolokacije/slv/>
- Portal Termania*. Dostop 6. 12. 2021 na: www.termania.si
- Portal Slovarji.si*. Dostop 6. 12. 2021 na: www.slovarji.si
- Uradni digitalni slovar makedonskega jezika*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://makedonski.gov.mk/>
- Digitalni slovar makedonskega jezika*. Dostop 6. 12. 2021 na: <http://www.makedonski.info/>
- Korpus najfrekventnejših besed makedonskega jezika*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://makedonski.gov.mk/corpus>
- Pravopis makedonskega jezika*. Dostop 6. 12. 2021 na: <https://pravopis.mk/sites/default/files/Pravopis-2017.PDF>

Slovenian and Macedonian Languages in A Lexicographic Perspective

In today's age of global and technological connectivity, access to information in a particular language and connectivity with other languages is crucial; so, the design of online dictionary manuals is extremely important. In the past, Slovene and Macedonian have appeared in small-scale bilingual dictionaries, which are classic dictionaries that do not have newer editions and are only available in libraries. The article presents the work on the first Macedonian-Slovene online dictionary (Nikolovski, Marič, Vizjak 2019), created within the project Digitization and Accessibility of Vocabulary Resources, identifying the actual need for a Slovene-Macedonian online dictionary, which will fill the gap in the field of Slovene-Macedonian lexicography. The need for such a dictionary in Slovenia is based, among other things, on statistical data on the number of Macedonian citizens who move to Slovenia for various

reasons (work, study, private life, etc.) and need a language manual for successful integration into Slovenian society; it is a dictionary that will help in the successful acquisition and understanding of the Slovenian language. The paper describes the work on the dictionary on macrostructural and microstructural level. The macro-structural level will cover solutions related to: the type of entries included (single-word, multi-word), inclusion of letters, abbreviations and acronyms as stand-alone entries, domestic and borrowed words, inclusion of proper names (personal, geographical, etc.), treatment of homonymy and homography, and the classification of entries. At the microstructural level, elements describing expressive, semantic, pragmatic and other characteristics of lexical units will be covered. The paper emphasizes that the production of such a dictionary will have to follow modern guidelines of monolingual and bilingual lexicography, which include the use of modern lexicographic corpus approaches with a tendency to maximize the usability, comprehensibility and transparency of dictionary entries.

